

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА
І АРХІТЕКТУРИ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ**

«Допущено до захисту»:
Завідувач кафедри дизайну
_____ Олена Тихонюк
Протокол засідання кафедри
№ ____ від «_____» 2024 р.

НИЖНІКІВСЬКА ВАЛЕРІЯ СЕРГІЇВНА
**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
РОБОТИ**

«Записник спогадів “Одна сім’я — одна війна”. Артбук про
останні дні перед окупацією Маріуполя»

зі спеціальності

022 «Дизайн»

Освітньо-професійна програма «Графічний дизайн»

Перший рівень вищої освіти (бакалавр)

Керівник:
Кошкіна Світлана Юріївна,
старший викладач кафедри дизайну

Київ - 2024

АНОТАЦІЯ

Анотація та ключові слова українською мовою

Нижніківська Валерія Сергіївна

Анотація «Записник спогадів “Одна сім’я — одна війна”. Артбук про останні дні перед окупацією Маріуполя»

Проект «Одна сім’я — одна війна» — це робота, складена з переживань та спогадів. Артбук, в якому викладені події з окупованого Маріуполя, які переживала моя сім’я — жителі цього міста. Мета цієї роботи в тому, щоб показати початок війни в одній з найгарячіших точок країни очима простих людей. Оповідання ведеться у стилі щоденника, має певну хронологію, розповідь ведеться декількома особами. Через візуальний стиль передається атмосфера тих місць та неочевидні деталі, які на той момент стали нашою буденністю, хоча мали жахливий контекст. Про це повинні знати і ніколи не забувати. Ця робота — рефлексія, одкровення.

Ключові слова: Артбук, війна, історія, Маріуполь, сім’я, щоденник.

Анотація та ключові слова англійською мовою

Nyzhnikivska Valeriia Serhiivna

Abstract «Notebook of memories “One family – one war”. Art book about the last days before the occupation of Mariupol»

The project «One family. One war» is a work composed of experiences and memories. An art book in which the events from occupied Mariupol, experienced by one of the families - residents of this city, are described. The purpose of this work is to show the beginning of the war in

one of the hottest spots of the country through the eyes of ordinary people — my family. The story is told in the style of a diary, has a certain chronology, and is told by several people. Through the visual style, the atmosphere of those places and non-obvious details are conveyed, which at that time became our everyday life, although they had a terrible context. This should be known and never forgotten. This work is a reflection, a revelation.

Keywords: Artbook, war, history, diary, family, Mariupol.

24.06.2024
Я дуже хочу додому.

Перші вибухи

Ти спиш вже?

В нас зараз так стріляли!

Доброго ранку♥

Діма

Що у вас там?

В нас сирена гудить

04:27

24.02

Юлія, моя мама

Звичайний ранок,
ніби звичайного дня.

Пракинула раненько,
ба маю заступати
на добе чергування
в травматологічному
відділенні.

Увімкнула чайник,
з в душі спазм,
почуття тривоги...

Розбудила чоловіка
з донькою і прешті решт
умовила їх поїхати
в центр міста, до батьків.

**Думала, що там буде
більш безпечно,**
ніж в нашому районі.

Лера, я

Одразу
зрозуміла,
що почалось.
Мама
телефонув
татов,
каже щоб
ми швидко
збирали речі
і документи.

Тут сумки з речами,
тата, мамині і моїми

Намагаємося викликати таксі...
Логічно, це була не крадіжка ідея.
Всі додатки висять, диспетчери
не беруть слухавки.

Даванима до дядька.
Він бере слухавку і каже,
що буде в нас зовсім скоро,
бо вже влітає.

Натягуємо теплі речі.
Я забирала Річі
(мія пагушка)
з під'їзду
і останній раз
дивлюсь у вікно
своїї квартири.

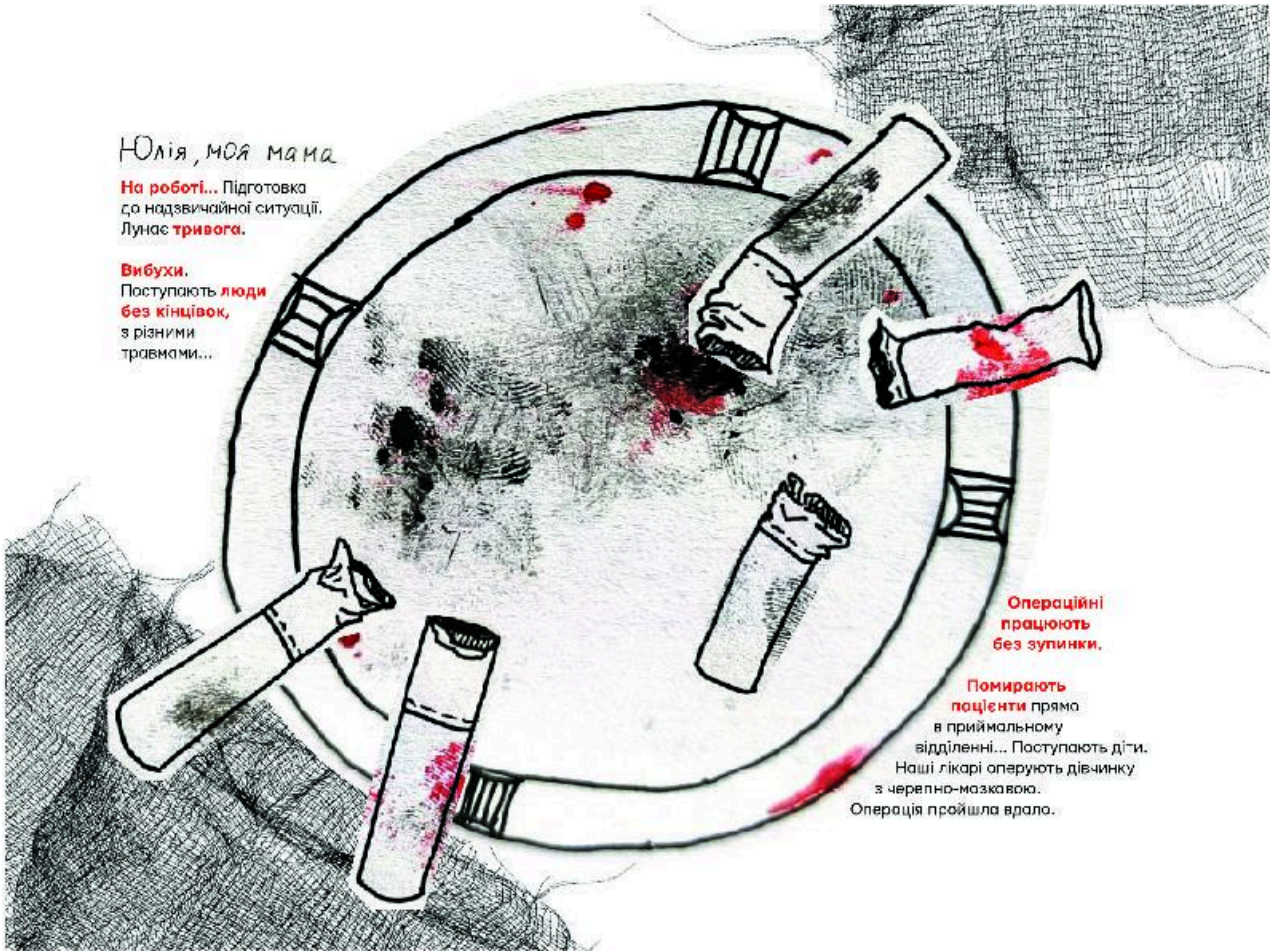
Юлія, моя мама

На роботі... Підготовка до надзвичайної ситуації. Лунає тривога.

Вибухи. Поступають люди без кінцівок, з різними травмами...

Операційні працюють без зупинки.

Помирають пацієнти прямо в приймальному відділенні... Поступають діти. Наші лікарі оперують дівчинку з черепно-мозковою. Операція пройшла вдало.

Лера, Я

Ми з сестрою вмозляли їй відних прийти. Просили, щось доводили, благали, сварились.

Люди такі створіння, яких дуже складно вивести з зони комфорту. В своїй квартирі завжди здається безпечніше, навіть якщо навколо тебе — **війна та смерть.**

Хвилювалися в першу чергу про те, що якщо з ними щось станеться, ми про це не зможемо дізнатися. Вже були розмови про те, що нам відключать зв'язок або світло. Та на лівому вже збирались відключати газ.

У квартирах було небезпечніше, ніж у приватних будинках. **Якщо облучання — будівля складається.**

Ми на лівому жили в квартирах. Район «Дев'ятка». Це був **один з найближчих районів міста до орків.** Було очевидно, що вони почнуть з нашої сторони. Таке вже було.

Якщо відключення води або світла — простіше буде у своєму домі, адже там можна було і генератор увімкнути, і води занести з криниць.

Будинки дідуся і бабусь були у центрі міста, тому доставати провізію **на початку нам було простіше.**

Черги

Лера, я

З першого дня війни
ми намагалися зняти гроші.
**Довжелазні, холодні,
страшні черги.**

Моя мама

Не пам'ятаю в який
день ходила
до банку у
та **простояла в черзі
5,5 годин**, щоб зняти
4 тисячі.

Ти стоїш посеред вулиці серед натовпу
і **молиш вищі сили**, щоб в банкоматі
залишилися гроші. І **щоби не прилетіло.**

Більше картку не пропускало.
Тоді працював лише один банкомат на лівому березі.

Так само потім буде з чергою по воду.

Дорога до рідних

Моя мама

В один день мій колега, молодий майбутній лікар, наважився **поїхати до своєї сім'ї в центр** і запропонував мені поїхати з ним. Звісно, я погодилася. Віталій був у бронжилеті. Я лежала в халі на задньому сидінні його машини.

Вибухи.
Молюсь.

Переїхали цей місток, що на кінному дворі, через який можна дістатись з лівого берега на травний берег. Мост вже хитався. Ледь тримався. Але проїхали.

Я вискочила з машини біля Центрального ринку. Віталій поїхав у своєму напрямку. **Ці 7 хвилин**, що я бігла додому батьків, де були мої рідні, **не було жодного вибуху**. Чи це не диво!?

Не знаю навіть чи було мені **страшно**, бо в першу чергу я думала про те, що мої рідні переживають, бо нічого про мене не знають. Так само і я. Ще й батько в мене з гіпертензією. Від переживань **будь що могло статися**.

Я добігла, мої рідні відкрили мені двері, чоловік міцно притиснув мене до себе та я побачила **сльози** на його очах. **Ми разом**.

Кілька разів намагалась дістатись до роботи. Але це було неможливо.

04.03

Моя мама

Лера, Я

До нас приїхала моя двоюрідна сестра Іра з сином Вітею і його вагітною дружиною Олею.

Я вмавила Олю поїхати в талоговля №3, бо в нас вже термін був. Що мені з ними робити, якщо будуть ускладнення як почне у п'явалі під вибухи пароджувати?

Ми були потрібні один одному. Життя разом закривало багато потреб як в фізичних ресурсах, так і в психологічних.

Майже вся моя рідня зібралась всього в двох будинках. В будинку татових батьків було 10 людей, у будинку маминих - 7.

Вода

Моя мама

Кожен **похід по воду** для нас, жінок, це як мінуло кілька років життя.

Постійні вибухи, а вони ходили. Набирали воду з криниці серед житлових будинків недалеко від Центрального ринку.

Після одного з чергових наших походів, в той же день, **був приліт** у те місце, **де був доступ до води**.

Скільки там загинуло людей ми не знаємо.

Лера, 9

Ходили до будівлі водоканалу всією сім'єю. Один раз так **попали під обстріл**. Влучання були майже через дорогу від нас. Батьки завели мене в найближчий під'їзд, щоб **я чекала**, коли все стихне. Додому не йшли, доки не дочекались машини з водою.

Потім набирали воду з річки. Ну це просто важко назвати річкою, такий антисанітарний струмок серед сміттєзвалища. **Кип'ятили по кілька разів ту воду та через вату процежували**. **А що було робити?** В нас вагітна Оленка.

Дрова

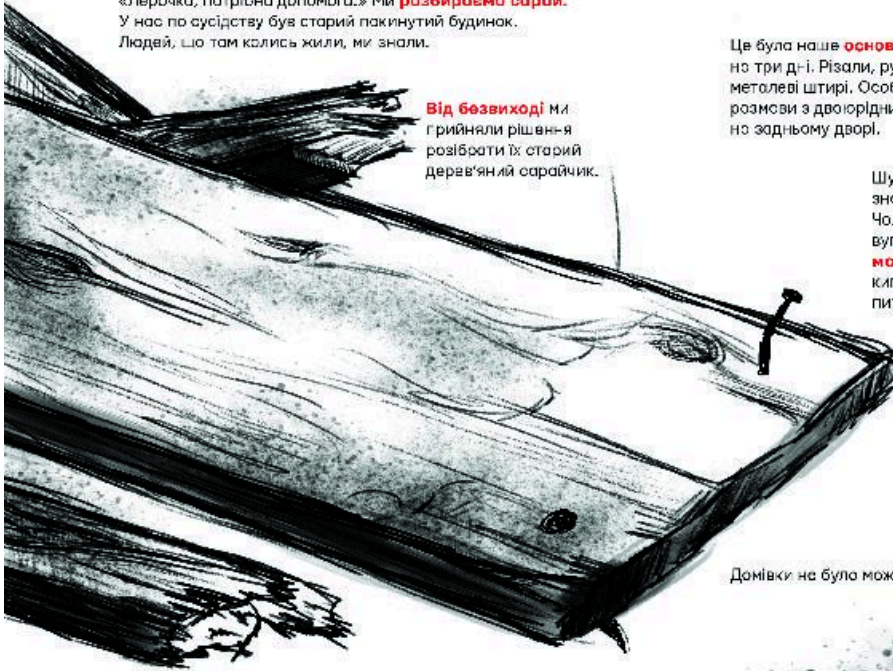
В якийсь ранок мене розбудили зі словами:
«Лерочка, на грібна допомога.» Ми **разбираємо сарай**.
У нас по сусідству був старий покинутий будинок.
Людей, що там колись жили, ми знали.

Від безвиході ми
прийняли рішення
розібрати їх старий
дерев'яний сарайчик.

Це була наше **основне заняття** щонайменше
на три дні. Різали, рубали, прибирали, витягувати
металеві штирі. Особисто в мене були найзадушевніші
розмови з двоюрідним братом, коли ми пиляли дошки
на задньому дворі.

Шукали і **різали на дрова** все, що
знаходили: старі пазкани, виноград.
Чоловіки десь пробували шукати
вугілля в сусідстві. Цього **було дуже
мало** адже готували кожен день,
кип'ятили воду на чай або тепле
пиття, щоб зігрітися.

Домівки не було можливості протопити.

Дуже хочеться

Лера, 9

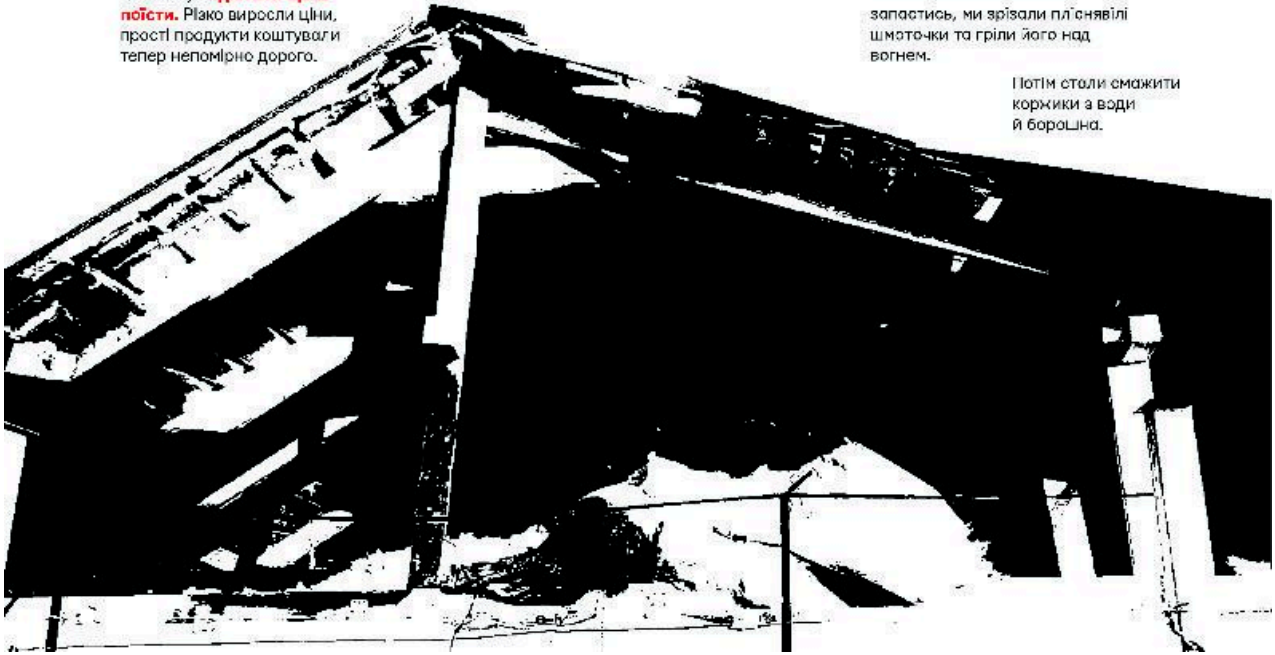
їсти

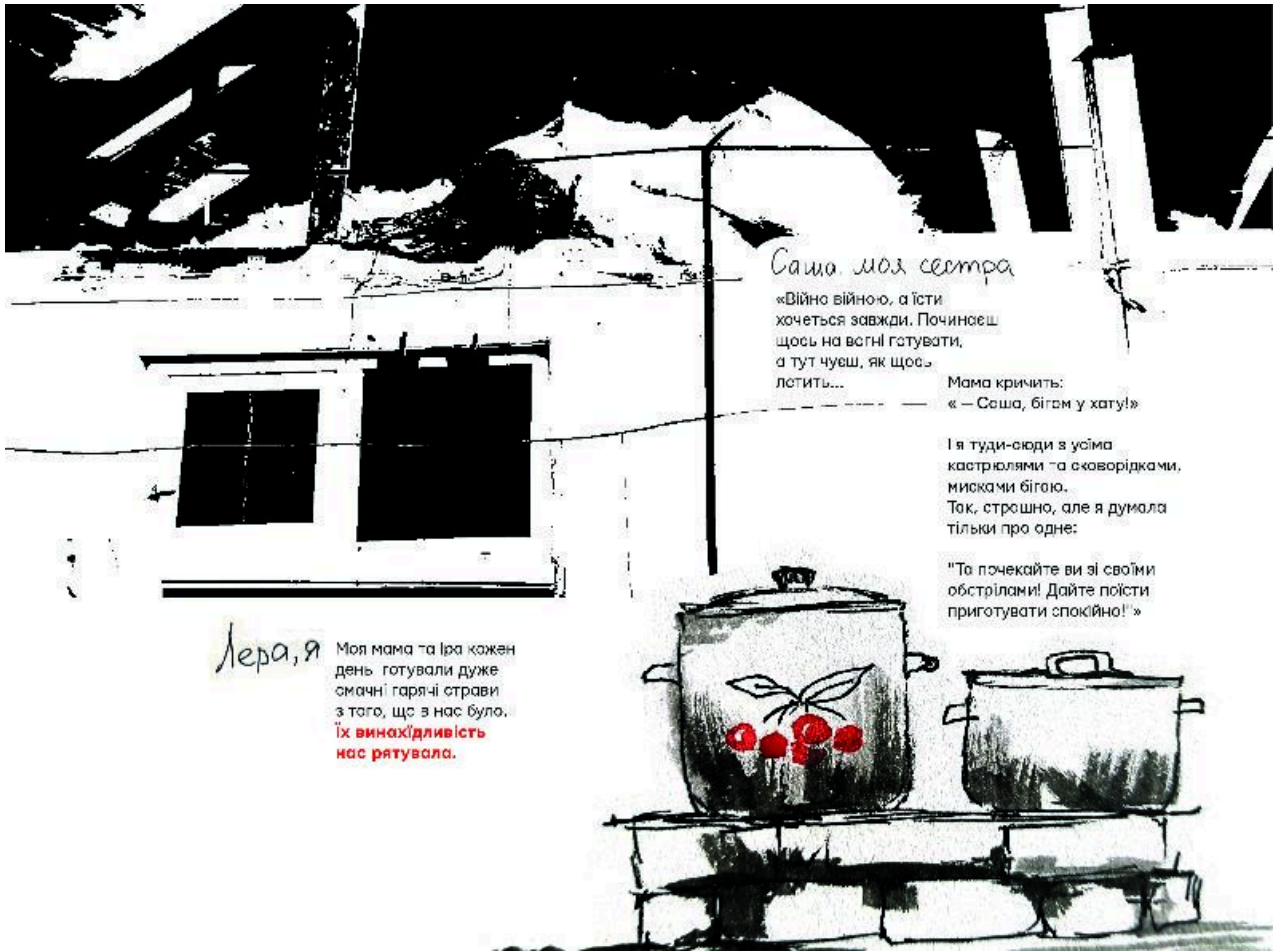
Батьки та родичі в перші дні ходили на ринки, де ще можна було **дістати щось поїсти**. Різко выросли ціни, прості продукти коштували тепер непомірно дорого.

Ми брали все, що залишилося. Але дуже швидко **все розбомбили**. Тому приходилось розтягувати.

Не було найголовнішого — хліба. Коли починав псуватися той хліб, яким ми вагигли застатись, ми зрізали пліснявілі шматочки та гріли його над вогнем.

Потім стали смажити коржикки з води й борошна.

Саша, моя сестра

«Війно війно, а їсти
хочеться завжди. Починаєш
щось на вогні готувати,
а тут чуєш, як щось
летить...»

Мама кричить:
« – Саша, бігом у хату!»

І я туди-сюди в усіма
кастрюлями та сковорідками,
мискачи бігаю.
Так, страшно, але я думала
тільки про одне:

"Та почекайте ви зі своїми
обстрілами! Дайте поїсти
приготувати спокійно!"

Лера, я

Моя мама та Іра кожен
день готували дуже
смачні гарячі страви
з того, що в нас було.
**Їх винахідливість
нас рятувала.**

Зв'язок

Лера, я

Весь біль не відчувається так сильно, коли ти не бачиш рідних і коли вони з тобою не мають зв'язку.

Але коли ти розмовляєш безпосередньо з ними вже після всього, розумієш що вони вже були на грані **змиритися** з тим **що тебе** на світі **вже немає**.

Тебе охоплює жах і нарешті **ти розумієш**, що з тобою відбулося.

Просто для нас весь **той жах** дуже швидко **став буденністю**. І пам'яло легше. А для наших рідних, це було на річці з втротою.

Одного разу ходили з Вітею на площу «1000 дрібниць» та спіймали пару омріяних «паличок». Змогли додзвонитися бабусі, яка була у Польщі. Сказали що з нами все гаразд і всі живі.

Я намагалась відправити повідомлення хлопцю. Здається, з мене цього не зійшло **і я багато плакала**.

Пологовий будинок

Ми в той момент тільки прийшли з лівого.
Вітя та Іра побігли за Олею та месою,
я з іншими залишилися **чекати** їх вдома.

**Влучили
прямо
у відділення**

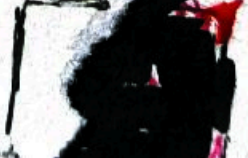

**Тихо,
і холодно.**

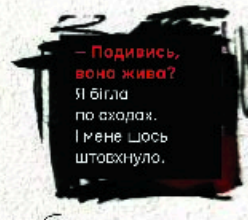
Ми не говорили між собою багато в той момент,
але всі боялись одного. Я це відчував,
сиділо в спальні весь час і просто чекало.

**Влучили
прямо
у відділення**

Грихала **поліція**, кричали нам щоб хтось вийшов у двір. **Вони привезли Олю.** З Катрусєю на руках, без вауття. Катруся була в одній бавовняній хустці спеленена. Оля ридала, не могла нічого сказати. Ми похитали її в спальні. Закутали в ковдри. Мама збрала з неї Катю.

**— Подивись,
вона жива?
Я бігла
по сходах.
І мене щось
штовхнуло.**

Я не знаю, що з нею...

**І вона виголо
в мене з рук.
Вона не
кричить.**

Катруся була ціла.
Ні синяків, ні подряпин. Вона дуже міцно спала.
Навіть не прокинулася, доки не захопила їсти.
Там на третьому поверсі. На самому
верхньому..

Оля кожні два слова крізь наляк і слюзи хапала холодне повітря.

— Там було дитяча реанімація. Там були недоношені. І відкознички.
Там вони маленькі були...

Ранок, 16.03

Близько 6 або 7 ранку.

Пізно в цей час
я або сестра Іра виходили
вигулювати П собак
на дворі. Але чомусь
сьогодні ніхто не пішов.

Лера, я

Котен день ми прокидаєш
не від будильників, а від дивків.
І єди наш був схожий на муку,
бо від сніраку мототливо добре заснуть.
Тому з дєсора і до ранку ми
просто мтали в думках про збєтрім
та смерть.

Цей день не став
виключенням, але щось
змушило прокинутись
мене за нить до...

Нейісвірно
моторошний
вибух.

Я не пам'ятаю, як огинилась
в коридорі, бо там був підвал.

ТІЬКЧ
Не зараз

Будь ласка
Не треба

БЛАГАЮ

Пам'ятаю, як сиджу на підлозі
та бачу як чоловік лежить,
закриваючи собою Леру.
Він собою намагається
її захистити.

Я бачу **потужне світло** у вікнах,
скла в яких вже не було.
Бачу мов у сповільненому записі
як світло **виштовхує вікно**,
скло летить на чоловіка,
який закриває доньку.
Не розумію як, але вони вціліли.

В тому ж сповільненому кадрі бачу
Олею з маленькою Катєю.
Вітя нахилився над Олею та Ірою.
Скло... Густий вогонь...

А звук...
Не можливо описати
цей звук, коли снаряд
розривається
в 3.5 метрах
від твого будинку.
Град прилетів вже
до інших сусідів,
які ховались
в своєму підвалі.
Диво, вони всі живі.
Затихас...

Панікуєш

Але одразу ж береш себе в руки.
Всі приходять до тями. Чуємо,
як щось тріскає.

Наш дах Горить!

Гасити нема чим, бо та вода
що була набрана — замерзла.
У будинку сусідів залишилась...
нічого не залишилось.
Взагалі нічого.

Доньку та Олю з дитиною відправляємо
до батьків чоловіка, там була
де схватись, бо будинок розташований
під горою. Я з сестрою намагаюсь
витягнути з будинку все що тепле:

Одяг, ковдри, дитячі речі.

Чоловіком здалося загасити
будинок сі ігом та льодом.

Виїзг

Моя мама

Мені це рішення вдалося дуже важко, одне я не знала, чи зможуть вони виїхати з міста чи ні. Після двох днів прильотів це **важко та страшно.**

Після виїзду родичів та донечки з татом. Я з чоловіком пішла перебувати до його батьків. І як добре що ми це зробили. З вікна їх будинку бачили, як **до нашого двору забігли військові з білими стрічками.** Я не розуміла, хто вони, але точно не наші...

Гро та, що вони змогли виїхати та з ними все гаразд, я дізналася **через три дні**, коли брат мого чоловіка з Вітою **приїхали за всіма нами.**

Саме в цей день прибіг знайомий та сказав, що ніби є **зелений коридор біля Драмтеатру.** Машина племінника вціліла, тому прийшло рішення з сім'єю Віті **відправити Леру та мого батька.**

Лера, Я

В машині було п'ятеро
дорослих, маленька
Катруся і дві собаки.

Ми їхали з набитою речами
машинною, взяли багато чого
для маленької дитини, якусь
пробірку та канистру для
бензину, якщо ми його
знайдемо.

Пішли до плані.
Перше, що я побачила —
це величезна купа машин
і ще цілий Даамтестр.
Я ще тоді не знала
що його чекав далі...

Ми їхали на свій страх
і ризик майже всліпту,
тому що багато доріг
було замінено, багато
доріг було зіпсовано
гусеницями від танків
або просто перекрито
блокпостами, через
які нікого не пропускати.

Вітя ходив
по інших людях
з машин і питав,
з ким можна
поговорити
про маршрут.

Так нікого і не знайшовши
він повернувся до машини
і вирішив слідувати за колоною.

Як далі виявилось, це було
не найліпшою ідеєю. Багато
машин просто зустрігли
на шляху. За ніслом про
безпеку і дороги ми дізнавалися
від місцевих і від російських
військових на блокпостах.

Саша, моя сестра 19.03

Коли ми тікали з Маріуполя, герше, що привертає увагу – люди, що закопували своїх сусідів, друзів або навіть родичів. Якщо раніше в приватному секторі під кожною хатою ми бачили дерева, кущі, квіти, газони, то зараз на їх місці – могили.

Люди, які колись завзято працювали на заводах, у банках, магазинах, вимушено стали ма'ильниками.

На одному з парохрестів, якими ми виходили, я побачила те, від чого тремтіння по тілу та очі наливались сльозами...

А по іншій бік вулиці по всій довжині дороги глибокий рів. Брестська могила, у якій були чорні мішки, підірвані та згор'віші автівки та багато чого іншого. В той момент я не могла повірити, що все це відбувається з нашим містом. Думала, клепну очима – і все скінчиться... Але, нажаль, це все було правдою...

Лера, я

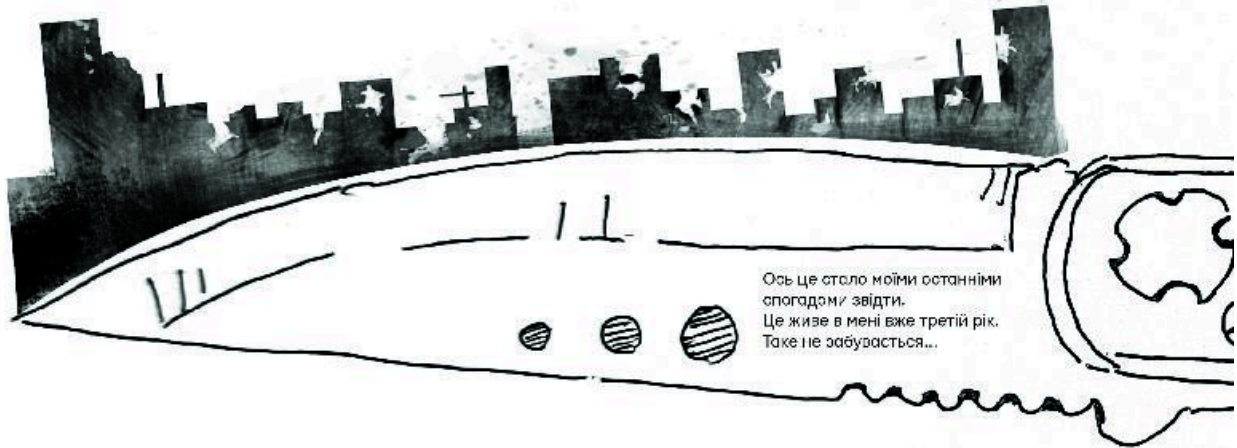
Я пам'ятаю як ми їхали
розбитим містом.
Дивилась на вулиці,
які ще декілька днів
назад були цілими
і неушкодженими.
Де квітло життя.

Де люди светкували,
Ходили
Любили
Раділи
Плакали
Стіялись...

Зараз на тих вулицях
була суцільна руїна
та сірий дим з попелом

Їхали по замінованих шляхах.
Об'їжджали околицями
та грунтовками,
щоб на ті міни не натрапити.

Розбитий асфальт, скло,
рвані лінії електромереж,
уламки снарядів, військові,
вирви, ями, витпи, дерева,
спалені авто, арматура, трупи...

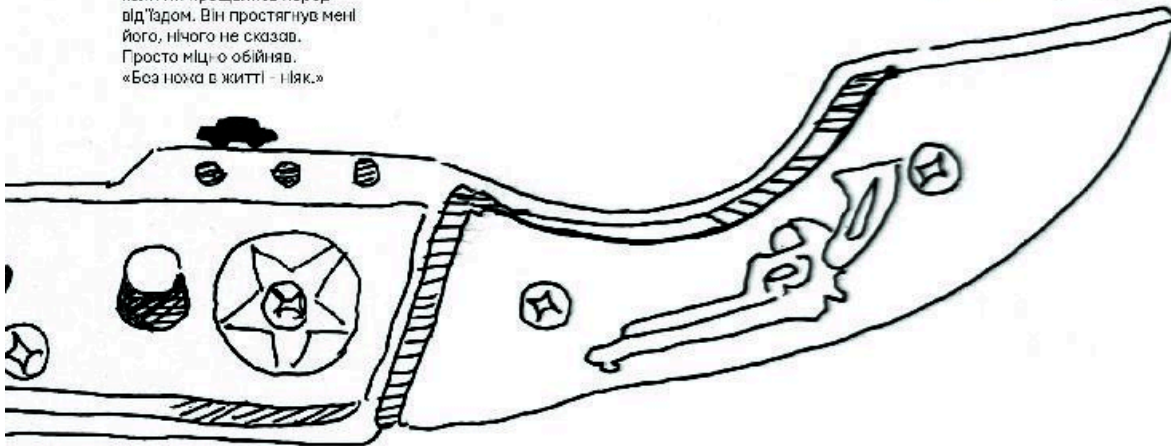
Ось це стало моїми останніми
спогадами з'їдти.
Це живе в мені вже третій рік.
Таке не забувається...

16.03

Сама, моя сестра

Цей ніж віддав мені дідусь,
коли ми прощались перед
від'їздом. Він простягнув мені
його, нічого не сказав.
Просто міцно обійняв.
«Без ножа в житті - ніяк.»

13:56
З'явився зв'язок

Лера, ти?

Боже

Живс все ж таки

ОДНА СІМ'Я

Записник спогадів
перед окупацією
Маріуполя

ОДНА ВІЙНА

